

כמה שווה לנו הדמוקרטיה

מאת ט. דייליין בילנד, Kellog Insight

מה הקשר בין מעמד הביניים והדמוקרטיה? כיצד הציפייה להתעשרות או להתרוששות משפיעה על יציבות הדמוקרטיה? מה רואים לנגד עיניהם המצביעים?

X זמן קריאה משוער: 7 דקות

עד כמה חיונית ניידות חברתית לקיומה של דמוקרטיה יציבה?

מקובל לחשוב שכשהניידות החברתית גבוהה, אנשים מניחים שבעתיד הם יעברו למעמד חברתי אחר, ולכן הם יצביעו בעד האינטרסים של מי שהם עתידים להיות, ולא בהכרח בעד האינטרסים של מי שהם היום. שורשי הרעיון הזה נטועים לפחות באמצע המאה ה-19, כשהפילוסוף ואיש התאוריה הפוליטית הצרפתי [אלכסיס דה-טוקווייל](#) תיאר בדיוק את הקשר הזה בין ניידות חברתית ודמוקרטיה בספרו החשוב ורב ההשפעה "הדמוקרטיה באמריקה".

כעת, הדעה המקובלת הזאת עומדת למבחן. גאורגי ייגורוב ([Georgy Egorov](#)), פרופסור לכלכלת ניהול וחקר קבלת ההחלטות ב-Kellog School מאמין, יחד עם עמיתיו, שהקשר בין ניידות חברתית ודמוקרטיה

מורכב הרבה יותר ממה שהציעו טוקוויל ואחרים.

מה שמצביעים מאמינים באשר לסבירות שהם ימצאו את עצמם במעמד חברתי גבוה או נמוך יותר יכול לגרום להם לעבור מתמיכה בדמוקרטיה לנכונות לקעקע אותה

עד עתה, מודלים של כלכלה מדינית לא הצליחו לבטא את האופן שבו אמונותיהם של אנשים בדבר ניידות חברתית משפיעות על העדפותיהם כמצביעים וכתוצאה מכך על המערכת הפוליטית הקיימת, כך לפי ייגורוב. ולכן, ייגורוב, יחד עם דרון אג'מולו ([Daron Acemoğlu](#)) מ-MIT וכן קונסטנטין סונין ([Konstantin Sonin](#)) מאוניברסיטת שיקגו, יצרו את המודל הראשון שעושה בדיוק את זה.

הם גילו שמה שמצביעים מאמינים באשר לסבירות שהם ימצאו את עצמם במעמד חברתי גבוה או נמוך יותר יכול לגרום להם לעבור מתמיכה בדמוקרטיה לנכונות לקעקע אותה. למשל, אם אתם כעת חלק ממעמד הביניים, ואתם מאמינים – בצדק או שלא בצדק – שסביר יותר שתהיו עשירים מאשר עניים, הדבר עלול להוביל אתכם לתמוך בממשל סמכותני שמועיל לעשירים ולא במשטר דמוקרטי שפועל למען מעמד הביניים.

המחקר מראה שגורלו של מעמד הביניים הוא אינדיקטור טוב ליציבותה של הדמוקרטיה. בנוסף לכך, מידת הניידות החברתית וכיוונה נשענים על אמונתם של אנשים בסבירות שהם יגיעו למעמד הביניים. הדבר מאפשר למצביעים להבין שסביר יותר שהאינטרסים שלהם לטווח ארוך ייצאו נשכרים מדמוקרטיה, ולהימנע מפיתויים לטווח קצר, הקוראים להם לקעקע את המוסדות הדמוקרטיים.

מודל תורת המשחקים של ניידות חברתית ודמוקרטיה החוקרים משתמשים בתורת המשחקים כדי לפתח מודל מתמטי למצבים שבהם אזרחים חווים מידות שונות של ניידות חברתית. במודל, הניידות הזאת משפיעה על היציבות – או על אי-היציבות – של מוסדות פוליטיים.

"עד לאחרונה, לא היו לנו כלים מתמטיים להתמודד עם קבלת החלטות דינמית של קולקטיב", אומר ייגורוב. בהגדרת "יציבות", החוקרים מאפשרים סטייה קצרת-טווח מדמוקרטיה, כל עוד המסלול חוזר לדמוקרטיה – כמו גומייה שנמתחת אך חוזרת לצורתה המקורית.

האם הבעלים יהיה בעד שימור הדמוקרטיה או יתמוך בערעורה? זה תלוי... תצלום: מאט לאמר.

ההשפעה של מעמד ביניים "דק"

המחקר בוחן הבדלים בין חברות שבהן מעמד הביניים "דק", כזה הכולל שליש או פחות מהאוכלוסייה, לעומת חברות שבהן מעמד הביניים גדול יותר, "עבה".

ראשית, החוקרים השתמשו כדוגמה בחברה שבה 40 אחוז מהאזרחים עשירים, 40 אחוז עניים ו-20 אחוז מהווים מעמד ביניים "דק". הצוות ניתח מה קורה על פני שני מעגלי בחירות עם שלושה משטרים פוליטיים: דיקטטורה שמאלית, שבה העניים שולטים; דמוקרטיה, המעדיפה את האינטרסים של מעמד הביניים; ודיקטטורה ימנית, שבה העשירים שולטים.

כשהניידות החברתית גבוהה, היא משפיעה על כל המעמדות במידה שווה, כלומר כולם יודעים שבעתיד הם יכולים למצוא את עצמם בכל אחד מהמעמדות, ללא קשר לנקודת המוצא שלהם

כשהניידות החברתית גבוהה, היא משפיעה על כל המעמדות במידה שווה, כלומר כולם יודעים שבעתיד הם יכולים למצוא את עצמם בכל אחד מהמעמדות, ללא קשר לנקודת המוצא שלהם. לאור זאת, מי

שנמצא במעמד הביניים מצפה להישאר בו, שכן מעמד הביניים הוא המצב הממוצע בחלוקה מסוג 40/20/40. משמעות הדבר שהדמוקרטיה יציבה, שכן מעמד הביניים לא יעדיף מערכת אחרת, לא בטווח הקצר ולא בטווח הארוך.

יתרה מכך, אפילו אדם עשיר סבור שהוא עשוי לעבור למעמד הביניים, בממוצע. לכן בעוד שהוא יעדיף מדיניות המסייעת לעשירים בטווח הקצר, הוא ירצה שמעמד הביניים ישלוט בעתיד. משמעות הדבר היא שאפילו אם האירועים במציאות יתנו כוח רב יותר לעשירים, באורח זמני, מצביעים עשירים ישיבו את השלטון למעמד הביניים, וכך תישמר יציבותה של הדמוקרטיה. הממצא הזה עולה בקנה אחד עם הטיעון של טוקוויל.

לאחר מכן, החוקרים יצרו תסריט שבו הניידות החברתית חולקה באורח שאינו שווה.

החוקרים הניחו ניידות חברתית גבוהה, אך רק למעמד הביניים ולעשירים. לאור זאת, אדם ממעמד הביניים יצפה להסתברות של 67% שבהמשך חייו הוא יהיה עשיר, והסתברות של 33% שהוא יישאר במעמד הביניים. כך, אדם כזה יעדיף מדיניות המסייעת לעשירים בטווח הארוך, וכתוצאה מכך הוא יקעקע את הדמוקרטיה.

לאור זאת, לפנינו הטיעון הנגדי לטוקוויל: ניידות חברתית גבוהה לבדה אינה הופכת בהכרח את הדמוקרטיה ליציבה יותר. מה שקובע הוא כיצד הניידות הזו משפיעה על סיכוייהם לעתיד של מי שמקבלים החלטות מכריעות היום. מכאן החשיבות ל"עובי" של מעמד הביניים. נביט בתסריט שבו החברה מורכבת מ-40 אחוזים במעמד הביניים, 30 אחוזים עשירים ו-30 אחוזים עניים. אפילו אם שוב נגביל את הניידות החברתית רק למעמד הביניים ולעשירים, סביר שאדם במעמד הביניים יישאר במעמד הביניים גם בעתיד, ולכן הוא לא ישוש לתת את השלטון בידיהם של העשירים, וכך הדמוקרטיה תשמור על יציבותה.

הטווח הארוך חשוב לדמוקרטיה המודל הראשוני כלל רק שני מעגלי בחירות. החוקרים הרחיבו את המודל בשלב הבא כך שהוא יכול מספר אינסופי של מעגלי בחירות, מה שאפשר להם לבחון את הקשר בין סיכויים ארוכי-טווח ופיתויים קצרי-טווח.

קיומם של מעגלי בחירות רבים משמעו שאפילו במצב של ניידות נמוכה, הסבירות שצאצאיו של אדם יגיעו בסופו של דבר למעמד אחר היא גבוהה. ייגורוב משווה את הדבר לשני אגמים שמחוברים במיצר צר. בטווח הקצר, האגמים לא יחליפו ביניהם מים רבים. אך בטווח הארוך, המעבר הקטן הזה יגדל ויגדל עד שבסופו של דבר מימיהם של שני האגמים יהיו מעורבבים למדי.

כך שאם אדם מתפתה לפעול על פי האינטרס המשרת אותו בטווח הקצר – אולי על ידי תמיכה במדיניות שמקעקעת את הדמוקרטיה – הוא יעמוד בפני הפיתוי, כדי שילדיו ונכדיו, שעשויים למצוא את עצמם במעמד הביניים, יחיו בדמוקרטיה יציבה. כך לפי ייגורוב: "הם מבינים את ערכם של מוסדות דמוקרטיים עבור ילדיהם ונכדיהם, הם יודעים שאם הם יעמדו בפיתוי כעת, הדמוקרטיה תשרוד".

במעלה המדרגות, בינתיים. תצלום: ג'ושוע נס

כדי לאייר את העניין, החוקרים שוב בחנו חברה שיש בה מעמד ביניים "דק": 40 אחוזים עשירים, 40 אחוזים עניים ו-20 אחוזים נמצאים במעמד הביניים. בחברה הזו יש רמה גבוהה של ניידות בין מעמד הביניים והעשירים, ומידה נמוכה של ניידות בין מעמד הביניים והעניים.

כעת השאלה היא לאיזה מרחק בעתיד יביט מעמד הביניים בבואו לקבוע מה האינטרס שלו. בטווח הקצר, סביר שאנשי מעמד הביניים יעברו למעמד הגבוה, הגדול יותר. אך על פני הזמן, הם או צאצאיהם, יכולים לצפות למצוא את עצמם במעמד הביניים, מה שיעודד אנשים להימנע מהפיתוי לקעקע דמוקרטיה יציבה. הדבר מוביל לשתי אפשרויות: או שמצביעים בני מעמד הביניים יעמדו בפיתוי קצר-הטווח, או שהם לא יעמדו בו.

מצבים פוליטיים נוטים להיות יציבים כל עוד מצביעים במעמד הביניים מאמינים שגם מצביעים עתידיים בני מעמד הביניים יעמדו בפיתוי ולא יקעקעו את הדמוקרטיה

החוקרים מצאו שמצבים פוליטיים נוטים להיות יציבים כל עוד מצביעים במעמד הביניים מאמינים שגם מצביעים עתידיים בני מעמד הביניים יעמדו בפיתוי ולא יקעקעו את הדמוקרטיה. במקרה הזה, מצביעים עכשוויים בני מעמד הביניים מבינים שההחלטה שלהם לשמור על הדמוקרטיה כיום משמעה יציבות ארוכת-טווח של הדמוקרטיה, מצב הרצוי להם.

אך אם הם מצפים שמצביעים עתידיים בני מעמד הביניים ייכנעו לפיתוי, הדמוקרטיה תאבד את יציבותה מידי. בסופו של דבר, המצביעים הנוכחיים במעמד הביניים מעריכים את הדמוקרטיה רק בטווח הארוך: אם הם אינם מצפים שהדמוקרטיה תהיה יציבה בעתיד, הרי שאין היגיון בשמירה עליה למען העתיד הקרוב, כי בפרק הזמן הזה הם מצפים להיות עשירים יותר ולכן הם יעדיפו משטר שבו העשירים שולטים.

"במובן מסוים, הציפייה ליציבות מולידה יציבות", מסביר ייגורוב.

משמעות הממצאים כשאנו בוחנים ביחד על כל ממצאי המחקר, מסתבר שניידות חברתית לבדה לא תבטיח דמוקרטיה יציבה. לדברי ייגורוב: "הדבר החשוב [לדמוקרטיה] הוא שהניידות החברתית משפיעה במידה שווה על חלקים שונים בחברה", כך שלאנשים יש סיכוי זהה למצוא את עצמם במעמד אחר. בנוסף לכך, אזרחי העתיד צריכים לזכות למיטב היתרונות שבדמוקרטיה. דרך אחת להבטיח זאת היא באמצעות קיומו של מעמד ביניים "עבה".

"מעמד ביניים עבה גורם לדמוקרטיה להיות יציבה יותר מאשר מעמד ביניים דק", אומר ייגורוב. "עד כה, ארצות הברית נהנתה ממעמד ביניים עבה, אך לאחרונה נשמעו טיעונים לפיהם הוא מתכווץ. המחקר שלנו מדגיש את הבעיות שעלולות להיווצר בעקבות התכווצות מעמד הביניים. בנוסף לכך, אם האמונה ביציבותה של הדמוקרטיה מקועקעת, אנשים עלולים להחליט שלא כדאי בכלל להגן עליה".

אם הגעת עד לכאן....
...יש לנו בקשה קטנה. קוראים רבים נהנים מהתכנים האיכותיים ש'אלכסון' מציע ללא כל תמורה. כחלק מתפיסת עולמנו החלטנו לוותר על הכנסה מפרסומות וממקורות אחרים כדי לא להפריע את חווית הקריאה. הפקת כתב העת ברמה כזאת כרוכה בהשקעה רבה של עבודה וכסף: עריכה, תרגום ורכישת זכויות פרסום בחו"ל. אם הערכים והרעיונות ש'אלכסון' מקדם קרובים לליבך ואם יש בך הערכה לעבודתנו אנו מבקשים את תמיכתך כדי להבטיח את הקיימות ארוכת הטווח של כתב העת.

[לתמוך באלכסון](#)

ט. דיליין בילנד (T. DeLene Beeland) כותבת בנושאים מדעיים ומתגוררת באשוויל, צפון קרוליינה.

Previously published in [Kellogg Insight](#). Reprinted with permission of the Kellogg School of Management

תורגם במיוחד לאלכסון על ידי אדם הררי

תמונה ראשית: ידיים מורמות. תצלום: Greg Bajor, אימג'בנק / גטי ישראל

מחשבה זו התפרסמה באלכסון ביום שני 31 בדצמבר 2018 על-ידי ט. דיליין בילנד, Kellogg Insight.